

بررسی اختلال ایجاد شده در تولید فولاد و تاب آوری زنجیره صنعتی کشور

فولاد ایران نمی‌شکند

مهسا ناطقی | حمله به صنعت فولاد ایران در واقع تلاشی برای ضربه زدن به ستون فقرات تولید کشور بود. فولاد مبارکه به عنوان بزرگ‌ترین تولیدکننده ورق فولادی ایران، نقشی حیاتی در تأمین مواد اولیه طیف گسترده‌ای از صنایع دارد؛ از خودروسازی و ساختمان تا لوازم خانگی و انرژی. طبیعی بود که هدف قرار گرفتن چنین مجموعه‌ای، به‌عنوان اقدامی برای ایجاد اختلال گسترده در اقتصاد تولیدی کشور ارزیابی شود. با این حال گذشت روزها از این حادثه نشان می‌دهد معادله‌ای که دشمن برای فلج کردن زنجیره تولید ایران طراحی کرده بود، به آن سادگی عمل نکرده است. صنایع پایین دستی اگرچه با نگرانی‌هایی در تأمین مواد اولیه مواجه‌اند، اما چرخه تولید همچنان در حال ادامه است و همین موضوع اهمیت ساختار و ظرفیت صنعت فولاد کشور را بیش از پیش آشکار می‌کند.

داخلی سازی صنعت فولاد مبارکه؛ نبوغ ایرانی

ایران با تولید بیش از ۳۰ میلیون تن فولاد خام در سال توسط مجموعه‌های فولادی اش، جایگاه خود را در میان ۱۰ تولیدکننده برتر فولاد جهان تثبیت کرده است. رتبه نخست میان شرکت‌های این حوزه همچنان متعلق به فولاد مبارکه اصفهان است که در حوزه تولید ورق‌های فولادی نقش تعیین‌کننده دارد. عواملی مثل میزان صادرات، فناوری‌های به کار رفته، دسترسی به مواد اولیه و حتی میزان اشتغال زایی در تعیین جایگاه میان تولیدکنندگان فولاد نقش دارند. شرکت فولاد مبارکه اصفهان بزرگ‌ترین تولیدکننده فولاد در ایران با ظرفیت تولید سالانه ۷/۲ میلیون تن است. محصولات اصلی این شرکت شامل ورق‌های گرم، سرد، گالوانیزه و رنگی است. به عبارتی می‌توان گفت فولاد مبارکه بزرگ‌ترین تولیدکننده ورق‌های فولادی در ایران به شمار می‌آید و قیمت انواع ورق فولادی در ایران نیز توسط همین شرکت تعیین می‌شود. سعید زرنی، مدیرعامل گروه فولاد مبارکه درباره نقش این مجموعه در اقتصاد کشور گفت: فولاد مبارکه یکی از پایه‌های کبلی صنعت کشور به شمار می‌رود که حدود ۴/۵ درصد GDP صنعت کشور را در دست دارد، برای ۳۲۰ هزار نفر به طور مستقیم شغل ایجاد کرده است و بزرگ‌ترین تولیدکننده در عرصه جهانی که از سنگ معدن تا محصول نهایی را در بر می‌گیرد و بخش عمده این گروه در مجموعه اصفهان بود. پیش از اتفاقات اخیر، فولاد مبارکه بزرگ‌ترین تولیدکننده فولاد کشور بود و حدود یک‌سوم تولید فولاد ایران را بر عهده داشت. مدیرعامل گروه فولاد مبارکه با اشاره به سیاست‌های بومی سازی در صنعت فولاد اظهار کرد: از ابتدای انقلاب اسلامی همواره به توانمندی داخلی تأکید شده است. رهبر شهید انقلاب نیز همواره بر حرکت به سمت بومی‌سازی تأکید داشتند و سال‌های اخیر نهضت بومی‌سازی را به طور جدی مطرح کردند. در ابتدای انقلاب کمتر از یک میلیون تن ظرفیت تولید فولاد در کشور وجود داشت، اما امروز این ظرفیت به حدود ۵۵ میلیون تن رسیده که دستاوردی بزرگ برای صنعت ایران به برکت انقلاب اسلامی است.

نمی‌شود، چرا که به علت اختلال در صادرات کالا با توجه به شرایط جنگی، این شرکت تصمیم گرفته به‌راهای صادراتی را روانه بازار داخل کند تا کمبود و پس از آن افزایش قیمت، بازار را دچار شوک نکند. عشقی معتقد است اگر دولت با هم‌فکری بخش خصوصی مصمم بر احصای مسیرهای جایگزین تهیه ورق‌های فولادی باشد، در این زمان یک تا دو ماهه تاب‌آوری صنعت برای حفظ خود و نیروها در مقابل نبود مواد اولیه قادر به مدیریت این بحران خواهیم بود اما نباید زمان طلایی را از دست بدهیم.

تا دو ماه مواد اولیه لازم برای تولید را داریم

یکی دیگر از صاحبان صنعت در بخش قطعه‌سازی در مورد تأمین مواد اولیه پس از این اتفاق، به خبرنگار قدس این گونه پاسخ داد: شخصاً مجبور مواد اولیه مرتبط با فولاد را از خارج کشور تهیه کنم و در انتظار راه‌اندازی دوباره فولاد مبارکه باشم. اما واردات از خارج کشور با توجه به وضعیت بنادر و دلار نه به این راحتی است و نه قیمت تمام‌شده توجیه‌پذیری دارد. تاجایی که از همکارانم اطلاع دارم این مسئله به‌صورت مستقیم روی خیلی از کارخانه‌ها اثر گذاشته و تولید آن‌ها را پایین آورده است. البته معمولاً تولیدکنندگان مرتبط با این صنعت، تا دو ماه مواد اولیه لازم برای تولید را در انبارهایشان دارند. بنابراین می‌توان در این مدت روند واردات و اصلاح بازار با کمترین تنش را پیگیری کرد.

پس لرزه‌های حمله به فولاد برای صنایع پایین دستی

رضا نیکباف، مدیرعامل مجموعه ستاره فولاد آسیا با اشاره به اینکه این وضعیت موجب می‌شود نزدیک به ۳ میلیون نفر در کشور، چه به صورت مستقیم و چه غیرمستقیم، شغل خود را از دست بدهند، گفت: محصولات فولاد مبارکه اصفهان نیاز طیف گسترده‌ای از صنایع کشور از جمله خودروسازی، ساختمان، انرژی، لوازم خانگی، حمل‌ونقل و بسته‌بندی را تأمین می‌کند. در واقع گروه فولاد مبارکه با شبکه‌ای متشکل از بیش از ۱۰۰ شرکت تخصصی در سراسر ایران، ۶۰ هزار نیروی مستقیم دارد. این ارقام به‌جز افراد شاغل در صنایع وابسته به تولیدات این مجتمع فولادی هستند. این فعال صنعتی در مورد افراد شاغل در واحد تولیدی خودش به عنوان تولیدکننده مرتبط با فولاد خاطر نشان کرد: من و همکارانم در مورد حفظ نیرو به بن بست خوردیم؛ از طرفی تأثیر قیمت با محدود شدن فولاد در بازار، حدود ۳۵ تا ۴۰ درصد پیش‌بینی می‌شود که اثر بسیار سنگینی بر تمام بخش‌های زندگی مردم دارد. این موضوع بحث سرمایه‌های در گردش و ادامه تولید با حجم فعلی را مختل کرده و مجبور به تعدیل نیروی ناشی از کاهش تولید خواهیم بود. از طرفی به اقدام‌های دولت در واردات فولاد برای عبور موقت از بحران امیدواریم و در این صورت در شرایط نرمال، کمتر از ۶ ماه دیگر فولاد وارداتی به کف بازار می‌رسد و در صورت تاب‌آوری، می‌توانیم نیروهایمان را حفظ کنیم. موضوع مهم این روزها، بقا و تاب‌آوری است.

میدان با سپاه، خیابان با مردم و چرخ تولید با صنعتگران

حبیب قهرمان، مدیرعامل گروه تولیدی مشهد دوام در گفت‌وگو با خبرنگار قدس از به‌چنگ و دندان گرفتن نیروها در هر شرایطی برای ادامه حیات اقتصاد و تولید گفت و بیان کرد: با در نظر گرفتن وضعیت فولاد، به‌طبیع یک‌سری مشکلات پیش می‌آید. در صورت استمرار اوضاع، در بدبینانه‌ترین حالت ممکن است مجبور شویم به سمت بازطراحی براساس مواد اولیه جدید برویم. ان‌شاءالله با موادی که پیش‌تر در کارخانه تهیه کرده‌ایم، شروع به کار می‌کنیم و هیچ‌کدام از کارکنان خود را تعدیل نخواهیم کرد. همانند رزمندگان در خط مقدم جبهه جنگ و مردمی که شب‌ها در خیابان‌ها هستند، ما تولیدکنندگان هم باید تلاش کنیم امنیت اقتصادی خانواده تولیدی خودمان را حتی به قیمت تولید با ضرر، حفظ کنیم. به نیروهایمان اطمینان می‌دهیم که با خیال راحت سر کار خود

لوازم خانگی، شاخص دم‌دستی سنجش اوضاع فولاد!

میان طیف گسترده صنایع پایین‌دستی فولاد، سریع‌ترین راه این صنعت مادر تا کوچه و بازارهای شهر، لوازم خانگی است. موجودیت و قیمت انواع لوازم خانگی مرتبط با فولاد مثل یخچال و فریزر، ماشین لباس‌شویی و... می‌تواند دماسنجی سریع برای حال و روز فولاد باشد. فاطمه عشقی، مدیرفروش مجموعه لوازم خانگی کلور تصریح کرد: پس از خاموشی فولاد مبارکه ناچار به کاهش بسیار زیاد تولید شدیم، اما این کاهش تولید فعلاً در بازار حس

گزارش

مناطق آزاد و گمرکات مرزی، موتور جدید تأمین کالا شدند

تغییر مسیر تجارت خارجی از آب به خاک

طوسی | در میانه جنگ و تهدید دریایی، دولت با یک چرخش هوشمندانه تجارت خارجی را از آب به خاک منتقل کرد. فعال‌سازی گمرکات مرزی، سه‌شیفته شدن فرایند ترخیص و بهره‌گیری از ظرفیت مناطق آزاد، نه‌تنها زنجیره تأمین کالاها را پایدار نگه داشت، بلکه نقشه تجارت کشور را بازتعریف کرد و مسیرهای زمینی و کریدورهای منطقه‌ای، جای بنادر تحت تهدید را گرفتند. دولت با کنار گذاشتن الگوی سنتی تجارت و چرخاندن قطب‌نمای واردات به سمت مرزهای خاکی، از یک خطر امنیتی یک فرصت اقتصادی ساخت و ساختار سال‌ها ثابت تجارت خارجی را از نو چید. این تصمیم، که در ابتدا پاسخی فوری به شرایط جنگی بود، خیلی زود به یک راهبرد پایدار تبدیل شد راهبردی که حالا مناطق آزاد و گمرکات مرزی را به موتور اصلی تأمین کالا در کشور بدل کرده است.

فعال شدن مناطق آزاد ارس، ماکو، چابهار و انزلی

در شرایط جنگ و تشدید تحریم‌ها، محاصره دریایی یکی از ابزارهای فشار دشمن برای مختل کردن اقتصاد و تأمین نیازهای اساسی کشور محسوب می‌شود. با توجه به موقعیت جغرافیایی ایران و وابستگی تاریخی بخشی از تجارت خارجی به بنادر جنوبی، این تهدید می‌توانست به بحرانی جدی در تأمین کالاها، اساسی و مواد اولیه تولید تبدیل شود. اما دولت با اتخاذ راهبردی هوشمندانه و مبتنی بر تنوع‌بخشی به مسیرهای تجاری، توانست این محاصره را خنثی و امنیت تأمین کالاها را مورد نیاز کشور را حفظ کند. یکی از مؤلفه‌های کلیدی در خنثی‌سازی محاصره دریایی، بهره‌گیری هوشمندانه از ظرفیت مناطق آزاد تجاری بود. این مناطق که پیش‌تر در مرزهای زمینی کشور واقع شده‌اند، به محل‌هایی برای توسعه تجارت مرزی تبدیل شدند. این اقدام سبب شده نه‌تنها شاهد تنوع شدن صادرات و ورود کالا به کشور باشیم؛ بلکه با محاصره دریایی در جنوب کشور نیز به صورت فعالانه برخورد شد و کالاها مورد نیاز کشور از مبادی و مرزهای زمینی کشور تأمین شده‌وم‌شود. مناطق آزاد ارس، ماکو، چابهار، انزلی و سایر مناطق مشابه، نقش حیاتی در این راهبرد ایفا کرده‌وم‌کنند.

آزاد نیز مدنظر قرار گرفت و ورود کالاها اساسی و ضروری از مبادی زمینی در دستور کار بود. این اقدام نیز به افزایش دسترسی مردم به کالاهای مورد نیاز منجر شد. گزردازی با اشاره به تنوع بخشیدن به مبادی ورودی کالا به کشور گفت: در حال حاضر گمرکات به صورت سه شیفت فعالیت دارند و به تسریع ترخیص کالا از گمرکات می‌پردازند. همان‌طور که در شرایط جنگی گمرکات چابک شدند و سرعت ترخیص کالاها افزایش یافت، نیاز است مقررات‌زدایی صورت گیرد و در شرایط غیرجنگی نیز در راستای افزایش سرعت ترخیص کالاها گام برداشته شود. وی افزود: مناطق آزاد یکی از ظرفیت‌های کشور هستند که در شرایط جنگی نهایت بهره‌برداری از آن‌ها به نفع کشور شد. در این زمینه مجوزهای خاصی صادر شد تا کالاها ضروری مانند دارو و تجهیزات پزشکی از این مبادی به سرعت وارد کشور شوند.

راهبرد توسعه ورود کالا از مناطق آزاد

مهرداد سعادت‌دهقان، رئیس اتاق بازرگانی مشترک ایران و ترکیه در گفت‌وگو با قدس تصریح کرد: اتخاذ سیاست‌های ویژه در حوزه گمرکات، مناطق آزاد و خدمات بیمه‌ای، بخشی از بسته سیاستی دولت برای مدیریت کشور در شرایط جنگی بود. خورشید گزردازی، رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان بوشهر و نمایر رئیس اتاق مشترک ایران و قطر با اشاره به این موضوع که جنگ شرایط خاصی را بر کشور حاکم کرد و باید سیاست‌های ویژه‌ای برای کنترل امور اعمال می‌شد به قدس گفت: شرایط جنگی ادامه دارد و کشور در وضعیت خاصی قرار گرفته است. باید سیاست‌های اتخاذ شده همچنان ادامه پیدا کند تا از رسوب کالاها در گمرکات کل کشور جلوگیری به عمل آید. رئیس اتاق بازرگانی، صنایع و معادن بوشهر خاطر نشان کرد: دشمن از هیچ اقدامی علیه کشور دریغ نمی‌کند و تهدیدهایی علیه اسکله‌ها و بنادر کشور داشت. بنابراین، ممکن بود انبارها در گمرکات مورد حمله قرار بگیرند. به همین دلیل، تسریع ترخیص کالاها موضوع مهمی بود که به درستی در دستور کار قرار گرفت. استفاده از ظرفیت مناطق

بلندمدت نیز می‌تواند به نفع اقتصاد کشور باشد.

ورود بدون معطلی و بی‌وقفه کالا به کشور

خورشید گزردازی، رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان بوشهر و نمایر رئیس اتاق مشترک ایران و قطر با اشاره به این موضوع که جنگ شرایط خاصی را بر کشور حاکم کرد و باید سیاست‌های ویژه‌ای برای کنترل امور اعمال می‌شد به قدس گفت: شرایط جنگی ادامه دارد و کشور در وضعیت خاصی قرار گرفته است. باید سیاست‌های اتخاذ شده همچنان ادامه پیدا کند تا از رسوب کالاها در گمرکات کل کشور جلوگیری به عمل آید. رئیس اتاق بازرگانی، صنایع و معادن بوشهر خاطر نشان کرد: دشمن از هیچ اقدامی علیه کشور دریغ نمی‌کند و تهدیدهایی علیه اسکله‌ها و بنادر کشور داشت. بنابراین، ممکن بود انبارها در گمرکات مورد حمله قرار بگیرند. به همین دلیل، تسریع ترخیص کالاها موضوع مهمی بود که به درستی در دستور کار قرار گرفت. استفاده از ظرفیت مناطق

سرمایه‌گذاری در توسعه زیرساخت‌های این کریدورها (جاده‌ها، راه‌آهن، پایانه‌های مرزی) از سال‌ها پیش آغاز شده بود و در شرایط جنگ به ثمر نشست.

اولویت‌بندی کالاها و ایجاد خطوط سبز گمرکی

رویکرد ترخیص کالا از گمرکات کشور نیز از ابتدای زمان جنگ متحول شد؛ برای کالاها اساسی مانند دارو، مواد غذایی، تجهیزات پزشکی و قطعات یدکی صنایع حیاتی، سیستم ترخیص فوری در گمرکات مرزی ایجاد شد. این سیستم با اولویت‌بندی کالاها و ایجاد خطوط سبز گمرکی، امکان ورود سریع این کالاها به کشور را فراهم می‌کند. بنابراین پاسخ ایران به محاصره دریایی دشمن، نمونه‌ای از مدیریت هوشمندانه بحران با استفاده از ظرفیت‌های داخلی و منطقه‌ای بود. با بهره‌گیری از مناطق آزاد تجاری و گمرکات مرزی خاکی، کشور نه‌تنها توانست اثرات محاصره دریایی را خنثی کند، بلکه شبکه تجاری مقاومتی ایجاد کرد که در

تغییر جغرافیایی در الگوی واردات

مبنتی بر این رویکرد کلیدی راهبردی کشور از ابتدای جنگ از سوی وزارت امور اقتصادی و دارایی، به جای وابستگی به تجارت دریایی، مرزهای زمینی ایران فعال شدند و از نخستین اقدام‌های دولت در ابتدای جنگ، کاهش وابستگی به کشورهای دور دست که نیازمند حمل دریایی بودند و افزایش سهم واردات از کشورهای همسایه قابل دسترسی از طریق مرزهای زمینی بود. این تغییر جغرافیایی در الگوی واردات، اگرچه ممکن بود در برخی موارد هزینه حمل و نقل را افزایش دهد، اما امنیت تأمین راه‌میزان قابل توجهی بهبود بخشید.

کریدورهای مسیری حیاتی برای تجارت ایران

کریدور شمال-جنوب که از روسیه و کشورهای آسیای میانه به سمت خلیج فارس امتداد دارد و کریدور شرق-غرب که چین را از طریق آسیای میانه به ترکیه و اروپا متصل می‌کند، به مسیرهای حیاتی برای تجارت ایران تبدیل شده‌اند.